

La guerra de Villalonga

La biografia de l'escriptor mallorquí Llorenç Villalonga escrita per Jaume Pomar ha estat durament contestada per Josep Massot i Muntaner i ha iniciat una polèmica sobre la posició política de l'autor de 'Bearn'.

Tothom està d'acord que Llorenç Villalonga va ser, és, un dels millors escriptors en llengua catalana. La seva faceta pública, però, ja no suscita pas tanta unanimitat. Villalonga, quan els feixistes es rebel·len contra la República el 1936, els hi donà un suport entusiàstic. Aquesta actitud política ha estat motiu de polèmica des de fa anys. Molta gent acostada a l'escriptor —entre ells el seu hereu, Josep Zaforteza— pensa que Villalonga va fer el mateix que molts altres mallorquins: intentar salvar la pell, com fos. Per altres, l'entusiasme de l'escriptor per la causa feixista el separa dels qui senzillament feren alguna cosa per evitar d'ésser represaliats pel seu passat republicà. L'escriptor, però, no tenia cap motiu per "rentar" la seva trajectòria davant les noves autoritats rebels.

L'escriptor Jaume Pomar va publicar l'any passat una biografia (*La raó i el meu dret. Biografia de Llorenç Villalonga*) "subvencionada" —així la defineix el mateix Pomar— per l'hereu de Villalonga. El llibre, en principi, no va ser objecte d'atenció més enllà dels cercles especialitzats. Mallorca no és terra on sovintegin les polèmiques de caràcter intel·lectual. A finals d'any els comentaris sobre el llibre solien acabar amb "en Massot prepara una crítica". En Massot és, naturalment, el pare Josep Massot i Muntaner, director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. És una mena de segell de

prestigi que un llibre sigui prologat o criticat per Massot. Sempre que, naturalment, la crítica sigui elogiosa, perquè altrament, atès el principi d'autoritat de Josep Massot, una crítica negativa es pot convertir en ferida molt profunda.

Els reduïts cercles *villalonguans* de Mallorca —sobretot entre els diguem-ne més favorables a les tesis del subvencionador de l'obra de Pomar— esperaven amb

**Josep Massot
acusa Jaume
Pomar
de manca de rigor
a l'hora de fer
la biografia
de Villalonga.**

ganes la crítica del prestigiós historiador. Hi havia una certa desconfiança cap a les crítiques locals, atesa la polèmica que sempre ha envoltat la figura pública de Villalonga. Així, es devia suposar que la ressenya que pogués fer Massot i Muntaner seria la que tendria la contundència de l'erudit, del prestigi i, alhora, tendria el necessari allunyament de les petites misèries que hi ha entre les *famílies* intel·lectuals illenques.

I va ser ben contundent. Apareixia a *Serra d'Or* el mes de febrer passat. Ben aviat les fotocòpies rodaren de mà en mà. "Has vist la crítica de Massot a la biografia de Villalonga que ha fet Jaume Pomar?", era la pregunta que corria de boca en boca. Així i tot, en aquesta segona fase la polèmica es mantenia en cercles intel·lectuals, si bé ja no tan estrets com els *villalonguans*. Ara fa unes setmanes un periodista del *Diari de Balears*, Bertomeu Picornell, s'assabentà que Pomar preparava una rèplica a la crítica de Massot. És el moment en què la polèmica transcendeix l'àmbit reduït i passa a cercles més amplis. Aquest redactor publica en exclusiva la resposta de Pomar, que està prevista que aparegui en el número vinent de la revista *Lluc*. La polèmica ja era servida. S'hi afegeix també el filòleg i professor de la UIB Pere Roselló, amb un altre article que apareixerà també a *Lluc*, i almenys una altra aportació ja ha arribat a una redacció de diari en forma d'article. Tot plegat promet uns mesos molt *villalonguans*.

La crítica de Massot. L'article de Massot i Muntaner apareixia a la revista *Serra d'Or* el mes de febrer. La crítica és demolidora: "Es tracta d'una àmplia biografia —que la premsa ha qualificat de 'biografia autoritzada'— escrita no per un erudit, sinó per un periodista i poeta que havia conegut molt de prop Llorenç Villalonga [...] No té pròleg ni nota

preliminar, ni cloenda o conclusions de cap mena. El lector, doncs, no sap d'entrada quin és la postura de l'autor respecte a Villalonga, ni quin mètode de treball ha volgut seguir, i en acabar el llibre es troba per força una mica desorientat. D'altra banda, l'obra no duu notes a peu de pàgina –llevat d'algun cas escadusser– i el lector no especialista no té manera de detectar-hi què hi ha de novetat i què és un simple resum del que ja sabem fins ara. No hi trobem tampoc una bibliografia sistemàtica al final, sinó bibliografies parcials per a cada un dels vint capítols, de consulta feixuga i amb inevitables repeticions”.

A més dels aspectes formals, la crítica de Massot acusa Pomar, entre altres coses, de tractar “amb circumspècció” els temes “més conflictius de la vida de Villalonga”, igual que ha fet sempre Josep Zaforteza, “que ha escrit articles virulents contra els historiadors que ‘gosaven’ aclarir els punts foscos de l'actuació de Villalonga durant la guerra civil i ha arribat a afirmar [...] que no era just parlar de Villalonga i no parlar de Francesc de Borja Moll –que s'adscriví igualment a Falange per salvar la pell–, sense tenir en compte que al juliol de 1936 Villalonga estava al costat dels qui empresonaven i afusellaven, mentre que Moll era amic dels qui eren empresonats i afusellats”.

La resposta de Pomar. En el proper número de la revista *Lluc* apareixerà “Poques, però franciscanes, consideracions al pacient benedictí Josep Massot i Muntaner”, l'article que Jaume Pomar ha escrit com a resposta a la crítica de Massot. Defensa Pomar la naturalesa de la seva obra, que no és “una biografia autoritzada” sinó que “l'hereu, Josep Zaforteza Calvet, volgué subvencionar un llarg treball de tres anys i posà al meu abast els pocs papers que el biografiat conservava. Però això no autoritza, ni de bon tros, a suposar que (la biografia) és un paper apològic-

tic, tendencios, que pugui haver acceptat altres regles que les de l'objectivitat”.

Contestant la crítica a la metodologia emprada, Pomar aixeca el to, indicant que troba “fins a un cert punt indignant la presumpció que fa el crític de metodologia deficient”. “Només, crec entendre –diu Pomar– que no he escrit la biografia que l'hagués pogut complaure o la que hagués volgut escriure ell. Certament crec que encara hi és a temps. I si li lleu, podrà fer-la amb pròleg i conclusions, i declaracions de principis. Jo només em vaig proposar resseguir, fins on les forces em permetien, la trajectòria humana i cultural d'un home entre el moment de néixer i el traspàs. Això sí, amb una particular cura per demostrar tot el que deia. Sense inventar, sense interpretar, és a dir, sense mentir, si més no de manera conscient”. [...] “Opino, però això segurament és matèria discutible, que la manca de normalitat dins la nostra cultura obliga sovint a una prolixitat enutjosa i grotesca. La millor biografia literària que conec –la que el senyor Painter ens oferí sobre Marcel Proust– arribà a punts meravellosos de reconstruccions d'època i d'ambients amb molt poques anotacions a peu de pàgina”.

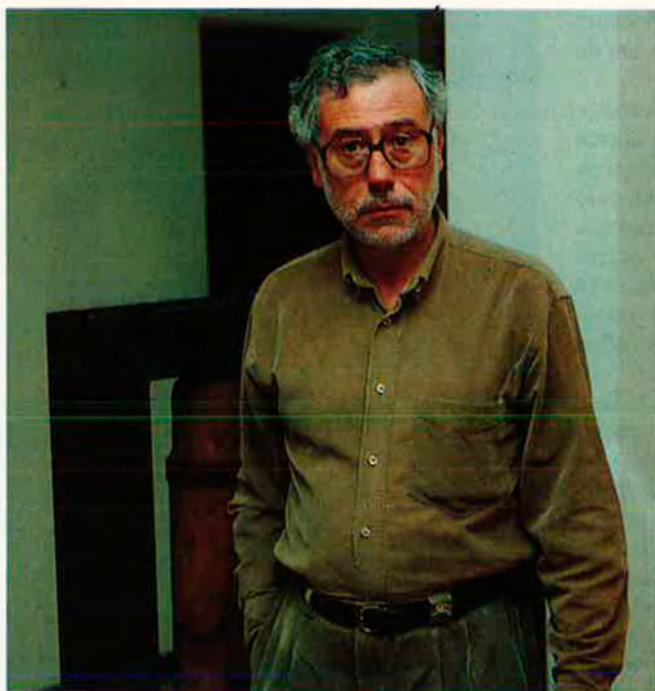
Pel que fa a la bibliografia, Pomar diu que creu haver fet esment de tots els estudis sobre Villalonga i que els cita com considera convenient: “Donat que volia que la biografia pogués arribar, indistintament, a un estudiós acadèmic del tema i a un simple lector de l'obra novel·lística *villalonguiana*, no m'ha preocupat gaire separar la ‘novetat’ del *déjà vu*. Però no em sembla vàlid que Massot i Muntaner obviï el fet que les bibliografies parcials, i per capítols, restableixen la veritat i la justícia de la trobada. Ell mateix i els seus papers al respecte li poden servir de mostra”.

Seguidament Pomar passa a explicar el que entén que són les diferències entre ell i Massot: “bona part de les divergències amb el bon amic montserratí rau en la diferent –i oposada– influèn-

cia que vam rebre, des del principi, en relació amb la controvertida figura del meu biografiat”. Segons aquesta explicació, en el fons de la qüestió hi ha l'enfrontament entre Villalonga i l'Escola Mallorquina, els supervivents de la qual tengueren molt a veure en la formació de Massot, mentre que Pomar assegura que s'acostà a Villalonga a partir de l'apreciació que en tenien del gran escriptor homes com Josep M. Llompart, Guillem Sureda, Llorenç Moyà o Jaume Vidal Alcover. Per a Pomar aquests escriptors “no creien en les categories de bons i dolents a l'hora de valorar el llarg i enverinat contenciós entre Villalonga i els prohoms de l'Escola Mallorquina”. Així mateix Jaume Pomar cita Vidal Alcover per contestar la crítica de parcialitat a l'hora de jutjar la faceta política de Villalonga. Segons Pomar, Vidal Alcover “més d'una vegada considerarà reductiva la visió de Llorenç Villalonga limitada a èpoques obscures i mediocres com el

Llorenç Villalonga. Mentre que la seva qualitat literària és reconeguda per tothom, la vessant humana ja no suscita tanta unanimitat.

A l'esquerra, l'escriptor Jaume Pomar. A la dreta, el pare Josep Massot, director de les Publicacions de l'Abadía de Montserrat. En el proper número de la revista *Lluc* apareixerà la resposta de Pomar a les crítiques que Massot adreça a la seva biografia de Villalonga.

Bienni Negre i els dos primers anys de la Guerra d'Espanya".

El biògraf de Villalonga acusa Massot de fer una crítica gens objectiva, que l'hauria poguda fer "si no fos perquè en la seva procedència cultural i de tradició es troba immers en aquelles rasons del cor que la raó mateixa ignora". [...] "Si demà o demà passat Massot i Muntaner abandona la seva actitud, parcial o sectària, la meua actitud serà la mateixa que quan li vaig proposar visitar-lo a Montserrat per contrastar informacions i arribar a una síntesi. Penso que és això el que li cal, a la nostra cultura, i no un debat de panfonteta. Passo per tant per alt els retrets que fa que tenen refutació en el llibre mateix, li suggereixo que abandoni el vici de no saber llegir i de queixar-se per contra i adverteixo, de manera ferma, que no seguiré en aquesta polèmica perquè em penso que no té interès".

Declaracions. Aquest setmanari s'ha posat en contacte telefònic amb els dos protagonistes perquè explicassin la polèmica. Jaume Pomar només va fer una pregunta: "el que importa és el llibre i no la crítica. Tu l'has llegit, al llibre?". Davant la resposta negati-

Pomar diu que no li interessa ara la polèmica a través de la premsa perquè ja no es vendrà cap llibre més.

va, el biògraf diu: "ho veus? per aquí hem de començar perquè el meu llibre va adreçat a cercles acadèmics i és aquest el lloc on s'ha de produir el debat i no a través de la premsa". Després del menyspreu a la premsa, Jaume Pomar passa a una argumentació molt més pràctica: "no m'interessa aquesta polèmica. Si servís per vendre més llibres, doncs collonut, però no crec que servís, perquè els qui hi puguin estar interessats ja l'han comprat".

Josep Massot i Muntaner, per la seva part, creu que la polèmica sobre Villalonga és lògica: "és un personatge important i, per tant, és lògic que se'n parli. Hi ha in-

terpretacions diferents sobre la seva figura. El que jo he fet són unes consideracions sobre el llibre de Pomar, però de cap manera he tractat de carregar-me'l perquè és un llibre important". Sobre la resposta de Jaume Pomar a la seva crítica, opina: "tenc la sensació que Pomar s'ho ha pres a la valenta i que no m'ha entès. Parlar i dialogar sempre és sa. El que passa és que hi ha gent que no hi està acostumada. No poden entendre que es faci una ressenya d'un llibre que no sigui dient que és una meravella, i s'ho prenen com si fos un atac personal quan en realitat no és així".

Pel que fa a la polèmica desfermada, Massot pensa que està alimentada pels periodistes: "supòs que perquè no hi ha gaires coses a escriure, ara a l'estiu. De fet jo vaig publicar el meu article el mes de febrer i és ara quan més se'n parla".

L'únic tema en què estan d'acord és la crítica a la premsa. Però un article, la rèplica, la contrarèplica que Massot ha escrit i, almenys, dos articles més d'altres polemistes, no semblen cosa de periodistes ociosos durant l'estiu.

Miquel Payeras